

دوستی دوستان دستاوردها

جمهوری اسلامی ایران
رأیست جمهوری

مرکز ارتباطی فرهنگ و هنر

در حوزه‌ها فرهنگی و اجتماعی، سیاست داخلی و خارجی

وَالرِّمَّةُ السَّوَادُ الْاَعْظَمُ فَإِنَّ اِيَّاهُ مَحْمُومًا

حضرت اميرالمؤمنين على عليه السلام :
همراه توده مردم باشيد؛
زيرا دست خدا با جماعت است .

فهرست مطالب:

۵	دستاوردهای فرهنگی، اجتماعی دولت مردمی
۵	چکیده مدیریتی
۶	مقدمه
۷	کاهش فاصله طبقاتی
۸	تأمین امنیت غذایی
۸	افزایش سطح سواد عمومی
۹	خدمت‌رسانی به شهر و روستا
۹	ارتقا معنویت جامعه و قشر جوان
۱۰	الهام بخشی معنوی در سراسر جهان
۱۰	دستاوردهای فرهنگی و اجتماعی دولت
۱۱	الف) حوزه فرهنگی
۱۱	۱) احیای ارزش‌های اسلامی و انقلابی
۱۲	۲) ایجاد هم‌دلی بین مردم و مسئولان
۱۲	۳) امیدبخشی به جامعه
۱۳	۴) ایجاد قرارگاه‌های محرومیت‌زدایی فرهنگی
۱۳	۵) تأمین اعتبار فعالیت‌های فرهنگی
۱۴	۶) اصلاح روندها و سیاست‌های کلان در تعامل با فضای مجازی
۱۴	۷) توسعه روابط فرهنگی با کشورهای دیگر
۱۵	۸) ساخت سینما
۱۵	ب) اجتماعی
۱۵	۱) تسهیل ازدواج و تشکیل خانواده
۱۶	۲) حمایت از فرزندآوری و جوان‌سازی جمعیت
۱۶	۳) کمک مالی به فرزندآوری زوجین نابارور
۱۷	۴) افزایش سرانه فضاهای ورزشی برای بانوان
۱۷	۵) بهبود فضای آموزشی
۱۸	۶) طراحی لایحه جامع مدیریت اعتراضات
۱۹	۷) سفرهای استانی
۱۹	نتیجه‌گیری

۲۰	دستاوردهای سیاست داخلی دولت مردمی
۲۰	مقدمه
۲۱	اقدامات و دستاوردهای حوزه سیاست داخلی
۲۱	احیای گفتمان مدیریت جهادی
۲۲	تحرك و حضور میدانی برای حل مشکلات مردم
۲۳	مردم محوری اعتقاد بنیادین دولت
۲۳	تدوین و تهیه سند تحول دولت مردمی
۲۴	اتخاذ گفتمان عدالت و جمهوریت
۲۵	تعامل سازنده بین قوای سه‌گانه
۲۶	تعامل مناسب با نمایندگان مجلس شورای اسلامی
۲۶	عدم برخورد سیاسی و جناحی با مشکلات اساسی کشور
۲۷	استفاده از ظرفیت مدیران، بدون توجه به گرایش سیاسی
۲۸	هوشمندسازی دولت
۲۹	مبارزه با فساد و کاهش روحیه تجمل‌گرایی
۲۹	پیشگیری و مقابله با فساد اداری و اقتصادی در دولت
۳۰	جمع‌بندی
۳۱	دستاوردهای سیاست خارجی دولت مردمی
۳۳	(۱) پاندمی جهانی
۳۴	(۲) شکست سیاست سازش با غرب
۳۶	(۳) ضعف در برقراری روابط استراتژیک با کشورهای دنیا
۳۷	(۴) بحران اوکراین
۳۸	(۱) دیپلماسی واکنس
۳۹	(۲) دیپلماسی همسایگان
۴۲	(۳) دیپلماسی اقتصادی فعال
۴۳	(۴) دیپلماسی انرژی
۴۵	(۵) عضویت در سازمان همکاری شانگهای
۴۶	(۶) فعالسازی دیپلماسی آب و دیپلماسی پولی بانکی
۴۶	(۷) حضور عزتمندانه در مجمع عمومی سازمان ملل

دستاوردهای فرهنگی، اجتماعی دولت مردمی

چکیده مدیریتی

هرچند جمهوری اسلامی ایران طی چهل و سه سال گذشته در حوزه فرهنگ و اجتماع فراز و فرودهای متعددی داشته اما روند کلی رو به رشد بوده و این وضعیت جامعه در حوزه‌های مختلف اعم از نظام آموزشی، نظام سلامت، فضای کسب و کار و... خود مؤید این مسئله است. در این گزارش اولاً گوشه‌ای از دستاوردهای فرهنگی-اجتماعی جمهوری اسلامی ایران ذیل عناوین: کاهش فاصله طبقاتی، ارتقاء سلامت روان جامعه، افزایش سطح سواد عمومی، تأمین امنیت غذایی، ارتقاء معنویت جامعه و قشر جوان، الهام بخشی معنوی در سراسر جهان و... تبیین و در ادامه به دستاوردهای دولت سیزدهم پرداخته شده است.

دولت مردمی در ساحت فرهنگ و اجتماع به صورت کلی در راستای احیای ارزش‌های اسلامی تلاش داشته است تا ضمن ایجاد هم‌دلی بین مردم و مسئولین همواره موج امید را در جامعه افزایش دهد. در همین راستا در حوزه‌های مختلف زیر ضامن ارائه خدمات مطلوب به ملت شریف ایران، جهت اعتلای ایران اسلامی تلاش کرده است. در حوزه خانواده با تسهیل ازدواج و فرزندآوری، افزایش سرانه فضای ورزشی بانوان و...؛ در حوزه ارتباطات با توسعه شبکه ملی و همچنین ارتقاء فضای کسب و کار دیجیتال؛ در حوزه آموزش اجرای رتبه‌بندی معلمان و جلوگیری از تعطیلی مجدد مدارس به بهانه کرونا؛ و... از جمله مواردی است که در طی یک سال گذشته توسط دولت انقلابی صورت پذیرفته است.

مقدمه

انقلاب اسلامی طی چهل و سه سال گذشته، دستاوردهای فراوانی را در عرصه فرهنگی و اجتماعی برای مردم ایران به ارمغان آورده که این دستاوردها در عرصه‌های مختلفی قابل مشاهده است. در حقیقت، همزمان با روی کار آمدن رژیم پهلوی، رضاخان و به دنبال او فرزندش تلاش کردند با احیای باستان‌گرایی به مقابله با فرهنگ دینی و اسلامی برخیزند. پهلوی‌ها در این پروژه قصد داشتند اسلام را در ایران کنار بگذارند. آن‌ها کوشیدند تا ملی‌گرایی را ترویج کنند؛ لیکن پیروزی انقلاب اسلامی و معرفی اسلام به عنوان مکتب مبارزه و تنها راه سعادت بشری، علاوه بر از بین بردن این استراتژی رژیم پهلوی، نشان داد ملیت نه تنها تعارضی با اسلامی بودن ندارد، بلکه این دو می‌توانند بدون افراط و تفریط در کنار هم به عنوان هویت هر ایرانی معرفی گردند. اگر بخواهیم به تمامی دستاوردهای فرهنگی و اجتماعی انقلاب اسلامی بپردازیم، نیازمند تدوین چندین جلد کتاب خواهیم بود؛ ولی اختصاراً می‌توان به مواردی از این دستاوردها اشاره کرد: دسترسی ۱۰۰ درصد شهرنشینان و ۹۱ درصد روستاییان به راه ارتباطی آسفالت‌ه؛ ایجاد شبکه گسترده آب آشامیدنی سالم در شهرها و روستاها؛ برق‌رسانی صد درصد به روستاهای بالای ده خانوار؛ گازرسانی به ۸۳ درصد شهرها و ۷۸ درصد روستاها؛ رشد ۵۰ درصدی ساخت اماکن ورزشی؛ خودکفایی ۹۰ درصدی مواد غذایی کشور؛ رشد بی سابقه ۱۱ درصدی ساخت و توسعه دانشگاه‌ها؛ دسترسی ۹۵ درصد مردم کشور به شبکه بهداشت؛ خودکفایی در تولید ۹۷ درصدی داروهای ساخت داخل.

علاوه بر این در حوزه فرهنگی نیز هرچند دستاوردهای جمهوری اسلامی و مسیر طی شده در قالب چند سطر نمی‌گنجد اما می‌توان

به اختصار به موارد ذیل اشاره داشت: به وجود آمدن محیطی مناسب جهت رشد کمالات اخلاقی و انسانی و بازگشت به خویشتن؛ ارتقای نسبی سطح آگاهی‌های عمومی و روحیه پژوهشگری؛ مبارزه با بی‌سوادی؛ تأمین امنیت اجتماعی و قضایی و برقراری حقوق مساوی برای مردم؛ ایجاد روحیه وحدت و برادری؛ ترویج ادبیات انقلابی دینی؛ رشد مطبوعات و نشریات و وسایل ارتباط جمعی و تکثیر انتشار آراء و نظریات از طریق رسانه‌های عمومی؛ اسلامی کردن مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، نظامی و سیاسی؛ احیای تفکر دینی؛ تحول در ارزش‌های اجتماعی و احیای مفاهیمی مانند جهاد، هجرت، شهادت، ایثار، اخلاص و حج سیاسی؛ هماهنگی بین تعهد و تخصص و دیانت و روشنفکری؛ همکاری متقابل حوزه و دانشگاه؛ مردمی شدن قوای مسلح و ایجاد و سازمان‌دهی نیروی بسیج مردمی؛ معرفی الگوی زن مسلمان به جهان. در ادامه به تبیین بیشتر برخی از مهم‌ترین دستاوردهای فرهنگی-اجتماعی چند دهه گذشته جمهوری اسلامی پرداخته شده است:

کاهش فاصله طبقاتی

شاید یکی از بارزترین سنجه‌های ارزیابی کارآمدی یک نظام سیاسی میزان برخورداری‌های عمومی در سطح جامعه باشد. شاخصی که نگاه روندی به آن می‌تواند مسیر طی شده تا زمان اکنون را به خوبی نمایان سازد. نرخ ضریب جینی (شاخص نابرابری اجتماعی) در ایران از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۳، بیش از ۸ درصد کاهش داشته است. به عبارتی فاصله طبقات برخوردار و کمتر برخوردار در جامعه ایرانی به مراتب نسبت به سال‌های اول انقلاب و طبعاً دوران حکومت پهلوی کمتر شده است.

تأمین امنیت غذایی

آمارها حاکی از آن هستند که قاطبه مردم ایران در دوران پهلوی از دسترسی به مواد غذایی کافی و سالم محروم بوده‌اند. وضع اسفناک امنیت غذایی در جامعه ایرانی پیش از انقلاب به واسطه آماري که اخیراً بانک جهانی منتشر ساخت بیش‌ازپیش نمایان شد. در این بین انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ روندها را دچار تغییر جدی ساخته و روند تولید مواد غذایی در داخل کشور را با رشدی چشم‌گیری مواجه ساخت. تا آنجا که در حد فاصل سال‌های ۱۹۶۱ تا ۲۰۱۶ شاخص تولید مواد غذایی برای شهروندان در ایران چهار برابر شد. نتیجه این که نهایتاً ایران بر اساس آمار سازمان بهداشت جهانی در سال ۲۰۱۶ به جایگاهی درخور توجه در بین کشورهای جهان به لحاظ کاهش شاخص گرسنگی دست یافت.

افزایش سطح سواد عمومی

فقر غذایی در نقطه آغاز تحول ملت ایران تنها رنجی نبود که باید به آن دست و پنجه نرم می‌کردند. بلکه فقر آموزش و سواد را نیز باید به آن اضافه کرد. نظام اسلامی به علاج این فقر عمومی نیز پرداخته و در خلال سالیان متوالی - به نقل از منابع بین‌المللی همچون بانک جهانی - توانست نرخ آموزش دوره ابتدایی در کل شهروندان ایرانی را به ۹۹٫۲ درصد برساند. همزمان با دوره ابتدایی، نرخ آموزش متوسط در ایران نیز با رشدی دو برابری امروز بالاتر از میانگین جهانی قرار دارد. افزایش برخورداری‌های اجتماعی در کنار ارتقا سطح دانش عمومی در بین شهروندان، سلامت روان جامعه را نیز تحت تاثیر قرار داد. بررسی‌ها حاکی از آن هستند که شاخص امید به زندگی در ایران در

حد فاصل سال‌های ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۷ از ۵۰ سال به ۷۵ سال رسیده است. مبتنی بر این آمار می‌توان انقلاب اسلامی را انقلابی در روان جامعه نیز قلمداد کرد.

خدمت‌رسانی به شهر و روستا

نکته دیگری که باید به آن پرداخته شود، خدمات عمومی شگفت‌آوری است که در این مدت عرضه شد. نظام اسلامی در خلال سال‌های پس از پیروزی سهم برخورداری مردم از آب آشامیدنی سالم را از ۵۱ درصد شهرنشینان و ۳۰ درصد روستاییان به ۹۶ درصد کل جمعیت افزایش داد. کنکاش در آمارهای مربوط به صنعت برق و گازرسانی در ایران نیز به نوبه خود پرده از دستاوردهای دیگری برخواهد داشت که برخی امروز به عنوان یک رکورد جهانی ثبت و به عنوان افتخار جامعه و سامان ایرانی ذکر شده‌اند.

ارتقا معنویت جامعه و قشر جوان

اما اگر در کنار خدمات اجتماعی، از دستاوردهای فرهنگی نظام نیز جویا شویم با انبوهی از شگفتی‌ها مواجه خواهیم شد. جوان ایرانی که روزی در کاخ جوانان و در دام فساد غوطه‌ور بوده و به گزارش مجله مسجد اعظم قم منتشر شده به سال ۱۳۴۵ درگیر اعتیاد و خودکشی است ناگهان با وقوع انقلاب اسلامی تحولی چشم‌گیر پیدا کرده و با جمعیتی بالغ بر ۸۰۰ هزار نفر در طول چند روز و در ۵۵۰۰ نقطه از کشور اسلامی به جمع معتکفین می‌پیوندد.

الهام بخشی معنوی در سراسر جهان

نظام جمهوری اسلامی امروز به فرموده رهبر معظم انقلاب به پیام آور معنویت در برابر تمدن معنویت ستیز غرب تبدیل شده و الهام بخش آحاد بشریت در دنیا شده است. امروز دیگر مرزهای فرهنگی نظام اسلامی از نیجریه و عربستان و عراق فراتر رفته و قلب تمدن غرب را در نور دیده است. تا آن جا که در بین مدافعان حرم شهروندانی از دل قاره سبز و آمریکای شمالی به چشم می‌خورند.

توجه به این نکته ضروری است که تبیین دستاوردهای دولت سیزدهم به عنوان ادامه‌دهنده جریان خدمت‌رسانی به عرصه اجتماعی و فرهنگی امروز بیش از هر زمان ضرورت پیدا کرده است. عده‌ای دولت کنونی را آخرین امید نظام اسلامی دانسته و منتظر بهره‌گیری از ناکامی‌ها علیه نظام اسلامی هستند. اغتشاشات اخیر نیز دنباله همین جریان فکری سیاسی بود که به فرموده رهبر انقلاب برای سرپوش گذاشتن بر دستاوردهای نظام اسلامی در دوره جدید و وارونه جلوه دادن جریان حاکم بر سیاست کشور برپا شد. به همین منظور در ادامه به بررسی برخی دستاوردهای اجتماعی و فرهنگی دولت سیزدهم از ابتدای تصدی امور تا به امروز خواهیم پرداخت.

دستاوردهای فرهنگی و اجتماعی دولت

حدود ۱۸ ماه از عمر دولت سیزدهم گذشته و این دولت با تمام انتقادهایی که بر آن وارد است توانسته به صورت آهسته و پیوسته اقدامات بزرگی را انجام دهد. متأسفانه با فضا سازی‌های متعدد رسانه‌های بیگانه و برخی از رسانه‌های داخلی و فضای مجازی و نیز تزریق فضای ناامیدی در کشور، اقدامات بزرگ دولت آن چنان که باید

دیده نشده است. یکی عرصه‌های مهمی که دولت مردمی توانسته عملکرد بسیار قابل دفاعی داشته باشد عرصه فرهنگی و اجتماعی است. در این نوشتار سعی بر این است تا به برخی از مهم‌ترین موفقیت‌های دولت در این عرصه پرداخته شود.

الف) حوزه فرهنگی

مقوله فرهنگ در هر جامعه با توجه به ویژگی‌ها، ارزش‌ها، هنجارها و رویکردهای حاکم در آن شکل گرفته و جوامع مختلف را از یکدیگر متمایز می‌سازد. از این رو دولت‌ها می‌بایست با شناخت دقیق اصول و هنجارهای شکل دهنده فضای فرهنگی کشور در راستای تمشیت فرهنگ عمومی کشور حرکت کنند. در همین راستا دولت مردمی تلاش داشته است با پیگیری اقدامات مختلف در این حوزه در راستای اعتلای فرهنگ عمومی جامعه حرکت کند.

۱) احیای ارزش‌های اسلامی و انقلابی

احیای شعارهای انقلابی و بسط ارزش‌های اسلامی از مهم‌ترین آثار اقدامات این دولت است. انقلاب اسلامی به لحاظ فلسفی انقلاب ارزش‌هاست. اما متأسفانه در سال‌های گذشته عملکرد برخی از مسئولان و دولت‌مردان به گونه‌ای بوده که موجب تضعیف ارزش‌ها و یا جابه‌جا کردن ضد ارزش‌ها با ارزش‌ها شده است و نتایج آن را می‌توان در وضعیت فرهنگی و عفاف و حجاب جامعه مشاهده کرد. یکی از دستاوردهای فرهنگی مهم دولت سیزدهم توجه به مفاهیم ارزشی از جمله اخلاق و معنویت، ایثار و گذشت، صداقت و شجاعت، برادری و دوستی و حمایت از جبهه مقاومت و تفکر بسیجی، اعتقادات مذهبی و آرمان‌های انقلابی است.

۲) ایجاد همدلی بین مردم و مسئولان

رهبر انقلاب در دیدار با مسئولان کشور، ایشان را به حفظ ارتباط با مردم و حضور در بین آنان توصیه کرده و آنان را از خستگی و اهمال در این امر منع فرمودند. ریاست محترم جمهور از ابتدای ورود به عرصه اجرا بارها در بین مردم حاضر شده و شخصا با آنان سخن گفته است. چنین ارتباط تنگاتنگی بین مسئولین و مردم همدلی مضاعفی را در فضای اجتماعی رقم خواهد زد.

نکته دیگری که باید در این حوزه مورد اشاره واقع شود، شکستن فضای تقابل گروه‌های سیاسی در داخل کشور است. قوه مجریه به نوبه خود همواره از ابتدای انقلاب تاکنون نقش موثری در تحقق یا عدم تحقق وحدت ایفا کرده است. روند در پیش گرفته شده توسط کابینه سیزدهم بیانگر رویکرد متفاوتی است که سران اجرایی در قبال ایجاد همدلی با سایر گروه‌ها و صاحب‌نظران سیاسی دارند. بر همین اساس به نظر می‌رسد دولت سیزدهم توانسته تا حد قابل قبولی فضای تنفس جامعه را از تنش‌های غیرضرور سیاسی به دور نگاه دارد.

۳) امیدبخشی به جامعه

اساس زندگانی بر امید بنا شده است امید اجتماعی یکی از مؤلفه‌های حائز اهمیت در جامعه به شمار می‌آید که فقدان آن یأس، دل‌مردگی و افسردگی را به جامعه می‌آورد. بالا بودن سطح امید اجتماعی در یک جامعه، پویایی و سرزندگی را به اجتماع بازمی‌گرداند. هنگامی که مردم جامعه‌ای نسبت به آینده امیدوار باشند و تحولات مثبت برای آنها تبیین شود، امید اجتماعی به عنوان موتور محرک جامعه رشد خواهد کرد. در همین راستا ارائه گزارش‌های

مختلف توسط رئیس‌جمهور، سخن‌گوی دولت و سایر وزرا از جمله اقدامات مثبتی است که نیازمند بازتاب رسانه‌ای بیشتر می‌باشد. در همین راستا توجه دادن جامعه به دستاوردهای جمهوری اسلامی ایران (نه تنها دولت سیزدهم) و مقابله با موج یأس و ایجاد شده توسط دشمنان در سخنرانی‌ها (علی‌الخصوص مصاحبه تلویزیونی رئیس‌جمهور) یکی دیگر از اقداماتی است که در دستورکار قرار گرفت و تلاش شد ضمن تنویر افکار عمومی نسبت به شرایط فعلی تصویر تاریک ترسیم شده از آینده توسط دشمنان از بین رفته و امید به آینده در سطح جامعه افزایش یابد.

۴) ایجاد قرارگاه‌های محرومیت‌زدایی فرهنگی

یکی از اقدامات مهم دولت در حوزه فرهنگی، ایجاد قرارگاه‌های محرومیت‌زدایی فرهنگی است که در دستورکار دولت قرار دارد. کانون اصلی این قرارگاه‌ها مساجد هستند. مسجد بزرگترین داشته‌ها در حاکمیت دینی است و تمام فعالیت‌های فرهنگی و هنری باید به سمت مساجد هدایت شود و حتی حوزه فیزیکی این فعالیت‌ها مانند نمایش فیلم هم باید در مساجد انجام گیرد. با تلاش و پیگیری‌های این دولت، قرارگاه‌های محرومیت‌زدایی در حوزه فرهنگ و هنر تشکیل شده و در این راستا بیش از ۷۰ شهرستان و نزدیک به ۴۰ هزار هنرجو در این قرارگاه آموزش‌های لازم را دیده‌اند.

۵) تأمین اعتبار فعالیت‌های فرهنگی

فرهنگ یعنی روح و شالوده و اساس جامعه. بخش فرهنگ جامعه از بنیادی‌ترین بخش‌های جامعه است. توجه به بخش فرهنگ جامعه و اقدامات مثبت در این زمینه، می‌تواند موجب تبلیغ و تشویق و تقویت بنیان‌های فکری جامعه و همچنین ایجاد انسجام هرچه

بیشتر در جامعه گردد.

یکی از دستاوردهای دولت در این یک سال، ساماندهی بودجه‌های فرهنگی دستگاه‌های غیرفرهنگی است. آیین‌نامه اعتبارات حوزه فرهنگی در این مدت ابلاغ شده است. تا پیش از این ساماندهی مدیریت بودجه‌های فرهنگی خارج از دستگاه‌های فرهنگی بود. به عبارت دیگر، دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی در گذشته هزینه‌های زیادی را در حوزه فرهنگی خارج از ضابطه انجام می‌دادند که این موضوع امروز ضابطه‌مند شده و هیچ کاری در حوزه فرهنگ انجام نمی‌شود، مگر مطابق با الگوی مصوبی که در دولت مصوب شده باشد.

۶) اصلاح روندها و سیاست‌های کلان در تعامل با فضای مجازی

با توجه به افزایش استفاده از شبکه‌های مجازی و گسترش دامنه مخاطبان، این مقوله به یکی از تاثیرگذارترین حوزه‌ها در ساحت فرهنگی جامعه تبدیل شده است. از این رو توجه ویژه نهادهای ذی‌ربط و سیاست‌گذاری کلان برای مدیریت فضای مجازی مسئله‌ای انکارناپذیر است. در همین راستا اهتمام به برگزاری جلسات شورای عالی فضای مجازی و توجه ویژه به جایگاه این شورا در اتخاذ تصمیمات سیاستی حوزه فضای مجازی را می‌توان از جمله اقداماتی دانست که اثر خود را در طولانی مدت نشان خواهد داد.

۷) توسعه روابط فرهنگی با کشورهای دیگر

دولت سیزدهم علاوه بر دیپلماسی در عرصه سیاسی تأکید مضاعفی بر فعال‌سازی ظرفیت‌های اقتصادی و فرهنگی این ابزار سیاست خارجی داشته است. کما اینکه در ماه‌های اخیر شاهد امضای توافقنامه‌های دوجانبه میان ایران و کشورهای دور و نزدیک بوده‌ایم.

از این جمله می‌توان به توافقنامه فرهنگی ایران و قطر، معاهده فرهنگی ایران و هند و همچنین تعامل وزرای فرهنگ دو کشور ایران و افغانستان اشاره کرد.

۸) ساخت سینما

دولت در یک مصوبه نزدیک به هفت هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان اعتبار برای تکمیل زیرساخت‌های فرهنگی اختصاص داده است. در همین راستا هم‌اکنون نزدیک به ۳۰۰ سینما در کشور در حال ساخته شدن است که در این یک سال سرعت گرفته و بیش از ۱۰۰ مورد به زودی افتتاح خواهند شد.

ب) اجتماعی

علاوه بر حوزه فرهنگ دولت مردمی تلاش داشته است ضمن توجه به خانواده به عنوان محور شکل‌گیری جامعه سایر زیرساخت‌های اجتماعی را نیز ارتقاء دهد. در همین راستا اقدامات مختلفی صورت پذیرفته که در ادامه به تبیین آنها پرداخته شده است.

۱) تسهیل ازدواج و تشکیل خانواده

یکی از مهم‌ترین حوزه‌های تأثیرگذار جامعه، که عملکرد و چگونگی آن به طور مستقیم بر کیفیت زندگی مردم نقش دارد، مسائل مربوط به خانواده است. به دلیل چنین جایگاه مهمی، دولت مردمی همواره، چه در شعارهای انتخاباتی و چه در عمل تقویت بنیان‌های خانواده را سرلوحه کار خود قرار داده است. در این رابطه، این دولت از اولین روزهای شروع به کار اقدامات متعددی را در این زمینه شروع نموده است که به چند مورد از آن‌ها اشاره می‌گردد. در همین راستا برای تسهیل امر ازدواج و تشکیل خانواده بیش از ۶۷ هزار میلیارد تومان

وام ازدواج در نیمه نخست امسال پرداخت شده است. تعداد پرداختی‌های وام ازدواج در نیمه نخست امسال و در قیاس با مدت مشابه سال گذشته حدود ۴۰ درصد رشد را نشان می‌دهد؛ ضمن اینکه وضعیت متقاضیان در صف دریافت وام ازدواج در ستادهای ساماندهی امور جوانان به‌طور مداوم پیگیری و رصد می‌شود.

۲) حمایت از فرزندآوری و جوان‌سازی جمعیت

مسئله فرزندآوری برای مسلمانان پس از ازدواج و تشکیل خانواده، مورد ملاحظه خانواده‌ها مطرح می‌شود. اگر خانواده‌ها در مورد مخارج فرزندان خود پس از تولد نگرانی داشته باشند، شاید فرزندآوری خود را به تأخیر بیندازند. به همین دلیل و در جهت حمایت از فرزندآوری و کمک به جوان شدن جمعیت، از ابتدای امسال بیش از ۱۵۳ هزار میلیارد ریال وام فرزندآوری به متقاضیان پرداخت شده است. امید آن وجود دارد که با پرداخت چنین وام‌هایی و نیز پرداخت پاداش‌ها و مشوق‌های قانونی دیگر که به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است، هم شاهد افزایش تعداد ازدواج جوانان باشیم و هم نرخ باروری رشد قابل قبولی داشته باشد.

۳) کمک مالی به فرزندآوری زوجین نابارور

اقدام مهم دیگر دولت مردمی در حوزه ازدواج و خانواده و فرزندآوری، مسئله کمک به زوجین نابارور است. یکی از اقدامات مهم این دولت در این زمینه پوشش ۹۰ درصدی بیمه ناباروری است. دولت سیزدهم در بحث نازایی مصمم است هزینه‌هایی را که از جیب مردم پرداخت می‌شود، کاهش دهد؛ در این راستا خدماتی در مراکز درمان ناباروری که شامل خدمات فوق تخصصی هستند مانند خدمات IVF و روش میکرواینجکشن (ICSI) و خدمات لقاح داخل رحم و خدمت

انتقال جنین در مراکز دولتی با پوشش ۹۰ درصدی تعرفه دولتی و در مراکز خصوصی و مراکز تأمین اجتماعی با پوشش ۹۰ درصدی تعرفه عمومی غیردولتی در حال انجام هستند.

۴) افزایش سرانه فضاهای ورزشی برای بانوان

یکی از کارهای مهم دولت مردمی، عدالت محور کردن سرانه فضای ورزشی برای خانم‌ها بود. به همین خاطر در اولین ابلاغیه به ادارات کل استان‌ها دولت خواستار این شد که فضاهای ورزشی به صورت عدالت محور بین زنان و مردان تقسیم بشود. همچنین ساعات باشگاه‌ها نیز باید با توجه به مشغولیت‌های زنان اختصاص یابد و این‌گونه نباشد که فقط ساعات صبح مخصوص استفاده خانم‌ها باشد تا خانم‌های شاغل و حتی برخی از خانه‌داران نتوانند از فضاهای ورزشی استفاده کنند. این امر منجر به این شد که امروز شاهد رشد هجده و نیم درصدی در استفاده از سالن‌ها و اماکن ورزشی توسط بانوان را هستیم.

در اقدامی دیگر برای ترویج ورزش بانوان، در طرح آزمایشی دختران آفتاب در هرمزگان نیز یک صد و پنجاه هزار دختر عشایری و روستایی مدارس شبانه‌روزی تحت تعلیم در کانون‌های عمومی و قهرمانی قرار گرفتند تا ورزش و سلامت جسمانی در فضای بومی و محلی و همچنین سبک زندگی و اصلاح الگوی زندگی زنان خطه خود با محوریت ورزش را ترویج کنند.

۵) بهبود فضای آموزشی

یکی از دیگر مسائل مهم کشور که شاید بتوان گفت به طور مستقیم یا غیرمستقیم می‌تواند تمام بخش‌های جامعه را تحت تأثیر خود قرار دهد، مسائل مربوط به حوزه آموزش و پرورش است. یکی از مشکلات

موجود در حوزه آموزش و پرورش، مسئله رتبه‌بندی معلمان است که حدود یازده سال در دولت‌های گذشته مسکوت مانده بود. رتبه‌بندی فرهنگیان برای یازده سال مطالبه اصلی جامعه فرهنگی را تشکیل می‌داد و گلایه‌های فراوانی به همراه داشت؛ اما متأسفانه اراده جدی برای پرداختن به این موضوع وجود نداشت. اما دولت سیزدهم در وارد میدان این مسئله شد و از مردادماه فاز اجرایی آن را به صورت حقیقی دنبال کرد. از شروع به کار دولت سیزدهم، موضوع رتبه‌بندی معلمان در دستور کار مجلس و دولت قرار گرفت. قانون رتبه‌بندی فرهنگیان بر اساس سند تحول بنیادین نظام آموزشی یکی از موضوعاتی است که در جهت بهبود سطح معیشتی معلمان و هم در راستای ارتقای شایستگی حرفه‌ای معلمان بسیار مهم است. این قانون متضمن بهبود کیفیت آموزشی دانش آموزان نیز می‌باشد.

۶) طراحی لایحه جامع مدیریت اعتراضات

طی سال‌های گذشته اعتراضات و تجمعات شکل گرفته توسط اصناف و اقشار گوناگون که برای بیان مطالباتشان شکل گرفته است، موجب شده که در سطح عوام و خواص نسبت به اجرای اصل ۲۷ قانون اساسی اجماع نسبی شکل بگیرد. در این میان طی تحولات اخیر اعلام آمادگی دولت مبنی بر ایجاد بستر مناسب جهت شکل‌گیری اعتراضات مسالمت‌آمیز و همچنین فعالیت‌های زیرمجموعه‌های مختلف (از جمله معاونت حقوقی) جهت تدوین و تصویب لایحه‌ای در همین راستا را می‌توان اقدامی مثبت دانست که در دستورکار دولت قرار گرفته است و در آینده می‌تواند ضمن مشروعیت بخشی به اعتراضات اجتماع از خشونت‌آمیز شدن آنها جلوگیری کند.

۷) سفرهای استانی

از منظر تقویت ارتباط با آحاد مردم، پیگیری واقعی و مستمر شعار دولت مردمی و سفرهای استانی به تمامی نقاط کشور در سال نخست فعالیت دولت و نیز ارتباط مستمر با نخبگان، علما و دانشگاهیان، فعالان اقتصادی و سایر اقشار جامعه حاکی از عملکرد موفقیت‌آمیز دولت در این عرصه و احیای سرمایه اجتماعی است. بررسی سفرهای استانی رئیس‌جمهور نشان می‌دهد، میانگین دیدارهای مردمی دولت مردمی نشان می‌دهد مردم شریف جمهوری اسلامی ایران تقریباً هر دوازده روز یکبار بدون واسطه با رئیس‌جمهور دیدار داشته‌اند.

نتیجه‌گیری

در این نوشتار بسیار مختصر به گوشه‌هایی از اقدامات مؤثر و سازنده دولت سیزدهم در مدت کوتاهی که از شروع به کار آن می‌گذرد، اشاره شد. اما دستاوردهای این دولت خیلی فراتر از موارد نامبرده است. دشمنان با سیاست‌های جعل، تحریک و سانسور، موفقیت‌های دولت را نشر نمی‌دهند، عیب‌های آن را چند برابر می‌کنند و بسیاری از ترفندهای نادرست و غیرحرفه‌ای را برای جنگ رسانه‌ای علیه ملت ما در پیش می‌گیرند. در این عرصه، بصیرت، همکاری و حمایت نیاز است و درعین حال باید هم دولت را با پیشنهادها و انتقادات سازنده یاری کرد تا بتواند به این مسئولیت به خوبی عمل کند و هم مردم شاهد توفیق‌ها و گشایش‌های فراوانی باشند.

دستاوردهای سیاست داخلی دولت مردمی

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران با نقش‌آفرینی مردم به پیروزی رسید و امام خمینی (ره) نیز با اعتقاد به نقش بی‌بدیل مردم در اداره کشور، ساختارها و اقدامات را به نحوی سامان دادند که نقش مردم همانند پیروزی انقلاب در تداوم انقلاب نیز مؤثر باشد. راه‌اندازی نهادهای انقلابی با مشارکت مردمی و با هدف حفظ مردم در صحنه اداره کشور از سوی ایشان انجام شد. تأکیدات ایشان بر برگزاری همه‌پرسی نظام سیاسی در حالی که مردم انقلابی در شعارهای خود نظام مطلوب خود را مطرح کرده بودند نیز نشان دیگری بر لزوم توجه به رأی و نظر مردم در اداره کشور داشت. این امر انقلاب اسلامی را نسبت به سایر انقلاب‌ها در عین حال که بی‌بدیل نمود، مانا و پایدار کرد. بر همین مبنا نظام برآمده از انقلاب به جای وابستگی به بیگانگان، به مردم تکیه داشت و استقلال سیاسی، اقتصادی، علمی، فرهنگی و فکری خود را بدست آورد و حفظ نمود. یکی دیگر از بزرگ‌ترین برکاتی که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران نصیب ملت ایران گردید، وحدت اقشار مختلف مردم بود. وحدتی که در اوایل انقلاب در میان اقشار مختلف جامعه تحقق یافت، باعث شد تا مهمترین جلوه‌های همبستگی ملت به نمایش گذاشته شود.

چهل و چهار سال از انقلاب شکوهمند اسلامی گذشته است و

دستاوردهای آن برای همگان آشکار شده است. خادمان ملت در دولت مردمی هم تمام تلاش خود را بکار گرفتند تا در دوره خدمت خود، دستاوردهای انقلاب اسلامی را تعمیق بخشید و دستاوردهایی در راستای این دستاوردهای عظیم محقق سازند. در این گزارش تلاش شده است اشاره‌ای به برخی از دستاوردهای دولت سیزدهم در حوزه سیاست داخلی گردد.

اقدامات و دستاوردهای حوزه سیاست داخلی

سیاست داخلی شامل شیوه بازی عناصر سیاسی از جمله احزاب و گروه‌های سیاسی، نحوه رفتار و تعامل دولت و سایر نهادها و قوا نسبت به یکدیگر، میزان تأثیرگذاری گروه‌های ذی‌نفوذ بر تصمیم‌سازی‌ها، نوع نگاه جامعه نسبت به دولت و نحوه بیان مطالبات جامعه است که همه این عوامل بر کارکرد و کارآمدی دولت‌ها تأثیر مستقیمی می‌گذارد. تا کنون که حدود ۱۵ ماه از تشکیل دولت مردمی می‌گذرد، در همه این موارد اقدامات شایسته و مؤثری را دولت یا به انجام رسانیده است و یا در حال پیگیری است.

احیای گفتمان مدیریت جهادی

یکی از دستاوردهای مهم دولت سیزدهم را باید احیای روحیه انقلابی و جهادی در بین مسئولین و مردم دانست. پیش از این برخی مسئولان کلان مدیریت پشت میز و از راه دور را وجهه عمل خود قرار داده بودند اما رویکرد دولت سیزدهم بازگشت به دورانی است که مسئولین خود در میدان حاضر شده و از نزدیک مشکلات را لمس و حل می‌کردند. آقای دکتر رئیسی به عنوان رئیس‌جمهور همین‌الگو را مورد توجه قرار

داده و در مواقع متعددی به صورت میدانی مشکلات و راه‌حل‌ها را مورد بررسی قرار داده است. اتمام یک دور سفرهای استانی و آغاز دور دوم سفرها گویای حجم بالای این حضور مجاهدانه در میدان عمل است. این الگواز سوی وزراء و سایر مقامات دولت نیز اجرا شد و در عمر دولت مردمی، سفرهای متعدد مقامات به مناطق مختلف کشور و حضور در صحنه مشکلات کشور را به وضوح می‌توان مشاهده نمود. این اقدامات به نحوی بود که از سوی رهبر معظم انقلاب مورد تقدیر و تمجید قرار گرفت.

تحرک و حضور میدانی برای حل مشکلات مردم

حداقل انتظار جامعه از مدیران این است که اگر امکانات لازم جهت پاسخگویی به مشکلات وجود ندارد، قرار گرفتن مسئولان در میان مردم و کنار مردم در حوادثی مانند سیل و زلزله می‌تواند بخشی از دغدغه مردم را کاهش دهد. البته در دولت‌های قبلی گاهی حضور میدانی تشریفاتی و دادن وعده‌های بی‌پایه و اساس مسئولان در حوادث پیشامده بودیم. ولی حضور وقتی مؤثر و سازنده است که همراه با همدلی و تلاش برای رفع مشکلات کشور و کمک‌های دلسوزانه جهت رهایی مردم از آسیب‌های احتمالی باشد. مدیران دولت سیزدهم از همان اوایل شروع به کار، هر زمان که ضرورت ایجاب کرده با حضور فعال و مؤثر خود در میدان‌های وجود مشکلات، به بررسی و رفع موانع موجود بر سر راه مردم پرداخته‌اند. اقدامات دولت طی یک سال گذشته قابل توجه و بازدید میدانی رئیس‌جمهور از تمامی شهرهای کشور قابل تحسین است. بی‌شک در هر سفر مشکلات آن شهر مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهای برون‌رفت از مشکلات

نیز ارائه شده است. حضور رئیس جمهور در تمامی شهرهای کشور ستودنی است چراکه فرهنگ حضور میدانی را گسترش داده و موجب شده تا سیاست‌گذاری در سطح کلان به خوبی انجام شود.

مردم محوری اعتقاد بنیادین دولت

رئیس محترم جمهور به منظور ایجاد «تحول مردم پایه و عدالت محور با تأکید بر ظرفیت جوانان» و «ارتقای اعتماد و امید مردم به دولت» از طریق «افزایش نقش و مشارکت مردم در اداره امور کشور»، «توسعه کارآمدی دولت در حل مسائل کشور به پشتوانه مردم» و «غلبه بر سازوکارهای ناکارآمد، پرهزینه و زمان بر بروکراتیک» در پیشبرد اهداف «دولت مردمی» نسبت به پیش بینی جایگاه دستیار در امر مردمی سازی دولت اقدام نمود تا به شکل ساختاری نیز آنچه به عنوان دکترین و راهبرد کلان هدایت امور توسط دولت، مبتنی بر مردم پایگی حاکمیت مطرح می‌کرد در صحنه واقعیت نیز عملیاتی نماید.

تدوین و تهیه سند تحول دولت مردمی

دولت مردمی برای توجه ویژه به جایگاه مردم در اداره کشور و ایجاد ضرب آهنگ مناسب برای پیشرفت کشور، نسبت به تهیه و تدوین سند تحول دولت، اقدام نمود که چرخش‌های تحول‌آفرین دولت در آن قرار گرفته است. چرخش‌های تحول‌آفرین، تغییرات در جهت‌گیری‌های کلان حکمرانی در سطح باورهای بنیادین حاکم بر برنامه‌ها و سیاست‌ها است که سویه‌های اصلی چرخش‌های تحول‌آفرین بخش‌های پیشران و موضوعات فرابخشی را تشکیل می‌دهند. شماری از این چرخش‌ها عبارتند از: چرخش از

دولت محوری صرف در عدالت‌گستری به میدان‌داری مردم در اقامهٔ عدل؛ چرخش از اکتفا به مقابله با مفسدین به شناسایی و حذف بسترهای فسادزا؛ چرخش از مشتری‌پنداری مردم در نگاه دولت به میدان‌داری آحاد مردم در اداره کشور؛ چرخش از تصمیم‌گیری متمرکز متکی صرف بر توان کارشناسی دولت به مسئولیت‌سپاری و مشارکت گروه‌های نخبگانی و نهادهای مردمی در حل مسائل محلی و ملی.

اتخاذ‌گفتمان عدالت و جمهوریت

در این میان باید انطباق گفتمان و نقشهٔ راه دولت آیت‌الله رئیسی با مطالبات مردم و اقتضائات گام دوم انقلاب اسلامی را در نظر داشت. دولت آیت‌الله رئیسی در ذیل کلان‌گفتمان انقلاب اسلامی، شاکلهٔ خود را با دو مؤلفه «عدالت و جمهوریت» تعریف کرده است. انقلاب اسلامی ایران در همان آغاز استقرار خود، استقلال سیاسی را تحقق بخشید، اکنون وقت آن رسیده است که انقلابی‌ترین دولت برآمده از این انقلاب، خواست و مطالبهٔ عدالت اقتصادی اجتماعی را به صورت نهادینه و در هیئت متحول ساختن اقتصاد شبه‌مدرن سرمایه‌دارانهٔ حاکم بر ایران به سمت یک اقتصاد انقلابی، مردمی و عدالت‌محور فعلیت بخشد. این خواست و وظیفه و ضرورت بزرگ، خود را در قالب «گفتمان عدالت و جمهوریت» در دولت سیزدهم تبلور بخشیده است. دولت مردمی برای تحقق این گفتمان به دنبال تحقق یک برنامهٔ عدالت‌محورانه با محوریت ارتقای مشارکت و عاملیت مردم است تا شکاف طبقاتی پدیدآمده در کشور و برخی ناهنجاری‌هایی که در فرایند توزیع ثروت در چند دهه گذشته (و بر اثر سیاست‌ها و مدیریت‌های نولیبرال و تکنوکرات و

غیرانقلابی) به وجود آمده است، کاهش پیدا کند. در این راستا دولت، نقطه تمرکز فعالیت خود در حوزه ساختاری را در سال نخست، تبدیل دولت رفاه نفتی به یک دولت رفاه غیرشکننده قرار داد. به این معنا که وابستگی مخارج جاری کشور به درآمد نفتی، کاهش یابد و نفت به منبعی تبدیل شود که موتور تولید و سرمایه‌گذاری اقتصاد ایران باشد، به جای اینکه موتور مصرف را تغذیه کند. کاری که در سال ۱۴۰۰ شروع شد و در سال ۱۴۰۱ هم در حال پیگیری است، این است که عناصری که مرزهای حیاتی اقتصاد ایران را تهدید می‌کند، یعنی همان نظام وابستگی درون‌زا به پول نفت که اجازه نمی‌داد خودمان را مقاوم کنیم را کنار بگذاریم.

تعامل سازنده بین قوای سه‌گانه

تقابل سران قوا در فضای رسانه یا حمله به نهادهای حاکمیتی یکی از ریشه‌های گستاخی دشمن، ضدانقلاب و نومیدی مردم از حل مشکلاتشان توسط مسئولان بود که به توفیق الهی و هوشیاری و عقلانیت حاکم بر سران قوا به حداقل کاهش یافته است. نفس برگزاری جلسات سران قوا در فضایی آرام و همدلانه، امید و آرامش را به جامعه برگردانده و می‌تواند به افزایش اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی کمک کند. درباره بهبود روابط قوای سه‌گانه و پرهیز از تنازعات و ایجاد آرامش سیاسی در کشور باید گفت شرایط روابط قوای سه‌گانه در وضعیت مطلوبی قرار دارد. مجلس یازدهم و دولت سیزدهم تعاملات خوبی با یکدیگر دارند، جلسات تعامل بین مجلس و دولت در راستای هم‌افزایی قوا برگزار می‌شود تا مشکلات چندین ساله مردم در حوزه‌های حل گردد. هماهنگی بین قوای

سه‌گانه با تشکیل جلسات سران قوا تقویت می‌گردد. این هماهنگی به صورت مطلوب بین قوا دنبال می‌شود و در کمیسیون‌ها و صحن مجلس هم شاهد همکاری‌های و تعاملات خوبی بین دولت و مجلس هستیم. این ظرفیت‌ها به پیشرفت کشور کمک می‌کند و در کم کردن مشکلات اقتصادی مردم تأثیرگذار است.

تعامل مناسب با نمایندگان مجلس شورای اسلامی

در این مدت، رئیس‌جمهور با تمام مجامع استانی و نمایندگان مجلس شورای اسلامی دیدار داشته است. مجموع دیدارهای انفرادی دولت سیزدهم طی یک سال نخست فعالیت خود ۱۵۲ مورد دیدار وزرا با نمایندگان در مجامع استانی، ۲۳۹ جلسه با کمیسیون‌ها و ۶۴ دیدار با فراکسیون‌ها بوده است. بی‌شک این تعداد دیدار و سطح ارتباط قابل توجه است. برگزاری شورای معاونان پارلمانی وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی در دولت سیزدهم به ۱۵ جلسه مشترک می‌رسد. از این تعداد ۱۴ جلسه شورای معاونان امور مجلس وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی بود. دولت سیزدهم علاوه بر بازدیدهای میدانی و تعامل با مجلس شورای اسلامی به خوبی بر امور کاری نیز نظارت دارد و پیگیر فعالیت وزرای خود است.

عدم برخورد سیاسی و جناحی با مشکلات اساسی کشور

برخورد سیاسی و جناحی با مسائل اصلی و مشکلات مردم و عدم پذیرش مسئولیت از سوی دولت سبب می‌شود مردم اعتماد خود را از دست داده و زمینه سوءاستفاده مخالفان ملت فراهم شود. عدم استفاده از همه ظرفیت‌ها، حذف بسیاری از نیروهای انقلابی و

کنار گذاشتن بسیاری از مدیران به واسطه گرایش‌ها سیاسی یکی از ریشه‌های ناکارآمدی و تقابل سیاسی می‌گردد. اینک دولت مردمی برخلاف دولت گذشته، بدون توجه به مسائل سیاسی و جناحی، در جهت حل مشکلات اساسی کشور گام برمی‌دارد. دیدار رئیس محترم جمهوری با جریان‌های سیاسی مختلف کشور و گفتگو با آنها نیز در همین راستا قابل تفسیر است.

استفاده از ظرفیت مدیران، بدون توجه به گرایش سیاسی

در دولت‌های قبلی، رویکرد جناحی و ترجیح منافع حزبی بر منافع ملی سبب می‌شد مردم و کشور خسارت‌های زیادی متحمل شوند که یکی از آنها محروم شدن از مدیران باتجربه به دلیل گرایش سیاسی بود. دولت سیزدهم توانست برخورد جناحی را کنار بگذارد و ملاک عمل در واگذاری مسئولیت را توانمندی و تعهد افراد قرار دهد. همه شاهد بودند که پس از روی کار آمدن این دولت، در برخی از حوزه‌های مهم کشور، مدیرانی که در دولت قبل با توجه به گرایش‌ها سیاسی و جناحی به کار گمارده شده بودند، در مسئولیت‌های خود ابقا شدند. به عبارت دیگر، برای دولت مردمی دکتر رئیسی، همواره یکی از اولویت‌های مهم در انتصاب مدیران، توانایی و شایستگی افراد برای حل مشکلات جامعه است و وابستگی‌های سیاسی نقش کم‌رنگی در انتصاب مدیران دارد. چنین رویکردی از طرف سخنگوی دولت در پاسخ به پرسشی درباره دلایل عدم تغییر برخی مدیران دولتی، چنین ابراز شده است: «این مطلب که الزاماً هرکسی که در دولت قبل کار کرده، شخصی ناکارآمد یا باگفتن متفاوت نسبت به دولت باشد، درست نیست».

هوشمندسازی دولت

یکی از پروژه‌های مهمی که تاکنون دولت‌ها در عمل ساختن آن بازمانده‌اند، هوشمندسازی دولت یا دولت الکترونیک است. دولت سیزدهم این بار به صورت مشخص دستگاه‌های مختلف را موظف به همکاری در این راستا کرده و پس از گذشت یک سال از تصدی امر، توانست بانی اتصال ۹۰ درصد دستگاه‌های اجرایی به پنجره ملی خدمات هوشمند شود. ضمن اینکه هم‌زمان ما شاهد بهره‌برداری از طرح‌هایی مانند پروژه شبکه ملی اطلاعات نیز هستیم. این شبکه زیرساخت تأمین اینترنت پرسرعت در ایران اسلامی خواهد بود که در ده سال پیش از شروع به کار دولت سیزدهم تنها ۳۰ درصد پیش رفته بود اما در مدت یک سال، دولت توانست به اندازه ده سال پروژه را جلو برده و نهایتاً پیش‌بینی‌ها حاکی از آن هستند که در سال ۱۴۰۳ این پروژه به طور کامل محقق خواهد شد. البته هوشمندسازی فعالیت‌های دولت تنها به این دو عرصه کلان ختم نشد. امروز حتی در توزیع آرد و فروش نان در ناوایی‌ها نیز ما شاهد هوشمند شدن فرایندها هستیم تا آنجا که دولت با مجهز ساختن واحدهای صنفی به دستگاه‌های کارتخوان هوشمند توانسته از قاچاق آرد به میزان قابل توجهی جلوگیری نماید. تقریباً به طور متوسط امروز در ایران به میزان مصرف یک روز کشور عراق در زمینه تولید و مصرف نان صرفه‌جویی صورت می‌گیرد. علاوه بر این می‌توان به مواردی نظیر سامان‌دهی نسخه‌نویسی الکترونیکی و اتصال دستگاه‌های کارتخوان به درگاه مالیاتی نیز اشاره کرد.

مبارزه با فساد و کاهش روحیه تجمل‌گرایی

در طول سالیان گذشته، عملکرد برخی از مسئولان کشور در جهت ترویج روحیه تجمل‌گرایی و اشرافی‌گری بوده و این امر موجب فاصله طبقاتی و نومییدی مردم از مسئولان کشور می‌گردد. این روند در دولت سیزدهم به دلیل ساده زیستی دولتمردان کاهش یافته و چنین دولتی می‌تواند شعار مبارزه با فساد را نیز برای مردم مستندسازی کند. اگرچه تا ریشه‌کن شدن این دو آفت شوم فاصله زیادی وجود دارد، اما قاطعانه می‌توان ادعا کرد که در یک سال گذشته شاهد رشد اشرافی‌گری و فساد در جامعه نبوده و بلکه برخورد با مفاسد بزرگ هم صورت گرفته است.

پیشگیری و مقابله با فساد اداری و اقتصادی در دولت

یکی از اقدامات مهم دولت سیزدهم در زمینه مبارزه با فساد این است که در همان اوایل روی کار آمدن این دولت، سندی تحت عنوان پیشگیری و مقابله با فساد اداری و اقتصادی در دولت سیزدهم تهیه و تدوین گردید تا در چارچوب آن با مفاسد اداری برخورد شده و دولت هرچه بیشتر از فساد فاصله گرفته و خدمات خود را مخلصانه به مردم ارائه دهد. در اقدامی دیگر، روند بررسی طرح فرهنگی، آموزشی و اطلاع‌رسانی مقابله با مفاسد اقتصادی در دبیرخانه ستاد هماهنگی مبارزه با مفاسد اقتصادی آغاز شد. هدف این ستاد فعال کردن ظرفیت‌های ماده ۳۱ قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مبارزه با فساد پس از ده سال از تصویب قانون آن است. با توجه به تأکیدات مقام معظم رهبری در بیاناتشان پس از فرمان هشت ماده‌ای به سران قوا در سال ۱۳۸۰ و بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، و با توجه به عدم اجرای این

ماده قانونی در دهه اخیر، ستاد لازم دانست در جهت پیشرفت مبارزه با فساد و اجرای عدالت و تحقق آن با تصویب و ابلاغ طرحی جامع، با بازسازی انقلابی ساختارهای فرهنگی و بازرحی معماری اجتماعی و فرهنگی در این حوزه موضوع را در دستورکار قرار دهد.

جمع‌بندی

می‌توان گفت دولت سیزدهم در مدت کوتاهی که سکان اجرایی کشور را در دست گرفته است اقدامات خوبی را در حوزه‌های مختلف انجام داده است. در این دولت ما با مشاهده دوری از اشرافیت و حضور در بین مردم، رفتار مناسبی را از رئیس‌جمهور محترم و اعضای دولت شاهد هستیم. در زمان روی کار آمدن دولت سیزدهم با آمار بسیار بالای فوتی‌های ناشی از ویروس کرونا روبه‌رو بودیم. از طرفی دیگر شرایط اقتصادی دولت گذشته نیز نابسامان بود و به همین سبب دولت سیزدهم در کنار اوضاع دشوار اجتماعی و همه‌گیری ویروس کرونا با انباشت بدهی نیز روبه‌رو شده بود. با وجود همه این مشکلات، اقدامات مؤثر و قابل‌تحسین دولت سیزدهم، منشأ خیر و برکات زیادی در کشور شده است و امید آن می‌رود که با گذشت زمان هرچه بیشتر این آثار و برکات در سطح جامعه دیده شود و موجبات انسجام هرچه بیشتر در سطح جامعه و بین قوای کشور باشیم و همه ایرانیان فارغ از هر گرایش سیاسی، قومی، مذهبی، منطقه‌ای و ... حول محور داشتن ایرانی توانمند، با یکدلی و وحدت در جهت رشد و پیشرفت کشور، یاریگر هم باشیم.

دستاوردهای سیاست خارجی دولت مردمی

با پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی در ایران و رهایی ملت مسلمان ایران از یوغ استعمار خارجی و استکبار داخلی، آنچه مورد توجه رهبران انقلاب و اندیشمندان انقلابی قرار گرفت، ایجاد تحول در مبانی، اهداف، راهبردها و روش‌های عمل نظام اسلامی تازه تشکیل شده در عرصه‌های مختلف حکومت‌داری بود. این امر در عرصه‌های مختلف منجر به شالوده‌شکنی از ساختارهای گفتمانی توسعه‌یافته‌ی قبلی توسط نظام شاهنشاهی و نضج یک نظام معنایی و ارزشی نوین توسط اندیشه‌ورزان و صاحب‌نظران اسلامی شد. از جمله مهم‌ترین حوزه‌های دستخوش تغییر می‌توان عرصه سیاست خارجی را نام برد. چراکه در واقع به فرموده رهبر معظم انقلاب: «سیاست خارجی و دستگاه اداره‌کننده سیاست خارجی در حقیقت نیمی از نظام سیاسی است که رابطه و حدود و منافع کشور را در اقطار عالم دنبال می‌کند. هر چه هم که دنیا از ارتباطات بیشتری و نزدیکی‌تری برخوردار بشود، این نقش اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. خیلی از مشکلات کشورها را دیپلماسی توأم با ابتکار و اقتدار می‌تواند حل کند. در واقع دیپلماسی ابزار کارآمد اقتدار نظام سیاسی است. اقتدار نظام سیاسی را بیش از بسیاری از دستگاه‌هایی که حافظ و موظف به حفظ امنیت ملی هستند، دستگاه دیپلماسی و اداره‌کننده سیاست خارجی می‌تواند به عهده بگیرد و تحقق ببخشد».

به شکل مشخص این فرمایش مؤید اهمیت و جایگاه رفیع و حیاتی سیاست خارجی در منظومه‌ی فکری و عملی جمهوری اسلامی است. بر همین اساس عرصه سیاست خارجی از جمله حوزه‌هایی بود که بیش از سایرین مورد اصلاح و تنظیم‌گری توسط ارکان انقلاب قرار گرفت. اولین تحول در این دوران، تغییر اصول و مبانی سیاست خارجی بود. بر این اساس، در دوران پرشکوه پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، اصول محوری سیاست خارجی بر پایه سه عنصر عزت، حکمت و مصلحت تعریف شد. بر پایه‌ی این اصول، نیز اهداف کلی و جهت‌گیری‌های اساسی مورد بازبینی و بازطراحی قرار گرفت. این اهداف به نوبه‌ی خود در دو ساحت و ناظر به دو بعد داخلی و خارجی توسعه یافتند. از جمله موضوعات برجسته‌ی مورد توجه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ذکر مجموعه‌ی این اهداف است که عبارتند از: «سعادت بشر، استقلال کشور، حفظ تمامیت ارضی، نفی استعمار خارجی و جلوگیری از نفوذ خارجی‌ها در مملکت، ظلم‌ستیزی، عدالت‌خواهی، مبارزه با نظام سلطه، تعهد عملی نسبت به حقوق مسلمانان و ...». با آنکه این اصول و اهداف توسط رهبری معظم به شکل مداومی به تمامی دستگاه‌ها و افراد موثر در خلال تطورات ساحت سیاست خارجی یادآوری و تکلیف می‌شدند؛ اما با این حال، عمل دقیق به این منویات در بازه‌هایی مورد غفلت و بی‌اعتنایی دست‌اندرکاران وقت قرار می‌گرفت.

با تشکیل دولت سیزدهم، اولویت‌های دولت مردمی بار دیگر در همسازی و هم‌نوایی با آرمان‌های مقدس نظام جمهوری اسلامی و منویات ارزشمند رهبری عظیم‌الشان انقلاب، جهت‌یابی شد. بر این اساس دستگاه سیاست خارجی دولت سیزدهم تلاش کرد تا

در این بازه‌ی زمانی کوتاه از آغاز کار، راهبردها و سیاست‌های خود را در عرصه بین‌الملل به شکلی نوینی توسعه دهد تا بتواند از طرفی منطبق با جهت‌گیری‌های کلی نظام و رهبری، منافع ملت و کشور بزرگ و قدرتمند ایران را به شکل حداکثری تأمین کرده و از طرفی دیگر به جبران آسیب‌ها و ضررهای وارد شده بر پیکره‌ی نظام و ملت در اثر فرصت‌سوزی‌ها، غفلت‌ها و خیانت‌های قبلی بپردازد. به منظور بررسی دستاوردهای دولت مردمی در حدود یک سال اول از آغاز فعالیت آن، لازم است تا پیش از ورود به این موضوع، ابتدا موقعیت دولت سیزدهم در آغاز کار را از جهات مختلف مرور کرده و با آگاهی از مختصات عرصه‌ی بین‌الملل، اولویت‌ها و دستاوردهای دستگاه سیاست خارجی این دولت را در سال اول بشناسیم.

۱) پاندمی جهانی

دولت سیزدهم در شرایطی سکان مدیریت امور را در مرداد ماه ۱۴۰۰ بر عهده گرفت که ایران و جهان با یکی از جدی‌ترین بحران‌های چند دهه‌ی اخیر مواجه شده بود. این بحران که ناشی از شیوع گسترده‌ی بیماری مهلک کرونا در ایران و جهان توسعه یافته بود، علاوه بر ابتلا و مرگ بسیاری از مردم جهان، پیامدهای سهمگین سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی برای جوامع بشری داشت. ایران نیز همانند بسیار دیگر از کشورهای دنیا درگیر موج‌های پی‌درپی این ابتلا و مرگ‌ومیر ناشی از این بیماری شد که در اثر هر یک از آن‌ها ضربه‌ی سنگینی بر پایه‌های جامعه، اقتصاد و سیاست ایران وارد می‌گشت. دولت مردمی در شرایطی روی کار آمد که ایران در مرداد ۱۴۰۰ در حالی وارد موج پنجم بیماری می‌شد که

عدم دسترسی به واکسیناسیون گسترده در کنار حتی عدم امکان تأمین اقلام دارویی و تجهیزات درمانی مناسب توسط مدیریت وقت برای درمان مناسب بیماران و مبتلایان، مردم شریف ایران را به شدت آزرده خاطر کرده بود. مرگ ده‌ها هزار هموطن در کنار عدم کامیابی دولت وقت در تأمین نیازهای بنیادین مردم در مواجهه به این بیماری تنها یک طرف ماجرا محسوب می‌شد. شیوه‌ی خاص مدیریت این بحران توسط مدیران وقت، پیامدهای فاجعه‌بار این بیماری را با شدت و بسامد زیادی به دیگر حوزه‌های سیاستی توسعه داده بود. مرگ کثیری از هموطنان و اعضای خانواده‌ها به همراه وخامت اوضاع که در نتیجه‌ی آن فشارهای شدیدی بویژه از نوع اقتصادی را بر جامعه وارد شد، آنقدری مردم را ناامید از کارکرد و فایده‌ی مدیریت مسئولان وقت ساخت که در اثر آن موج‌هایی در فضای مجازی و در اپ‌هایی نظیر اینستاگرام و توئیتر شکل گرفت که ملت‌مانده از جامعه جهانی درخواست ارسال واکسن و تجهیزات درمانی برای مردم ایران را داشت. بروز چنین فاجعه‌ای در سایه‌ی مدیریت و دیپلماسی غلط و معیوب مدیران و مسئولان وقت علاوه بر ایراد آسیب‌های فراوان معنوی به جامعه‌ی ایرانی و تضعیف و عقب‌نگه‌داشتن کشور از مسیر رشد و توسعه، لکه‌دار کردن عزت ایرانی و اقتدار نظام مقدس جمهوری اسلامی را در پی داشت.

۲) شکست سیاست سازش با غرب

در مرداد ۱۴۰۰، عنان دست‌گام سیاست خارجی جمهوری اسلامی در حالی به دولت جدید سپرده شد که بیش از هشت سال ناکامی و عدم توفیق را یدک می‌کشید. ایده‌ی محوری دست‌اندرکاران قبل که

تنها متکی بر سازش با غرب و نادیده گرفتن بقیه‌ی دنیا بود، شکست و تحقیر را تجربه کرد. البته در واقع، خروج دونالد ترامپ رئیس جمهور وقت آمریکا از توافق برجام اعلام رسمی سیاستی محسوب می‌شد که به شکل عملی حتی در روزهای ابتدایی پس از امضای برجام نیز در دستور کار آمریکا و کشورهای دنباله‌روی او قرار داشت؛ و آن سیاست، اطمینان حاصل کردن از موفقیت استراتژی تضعیف ایران در عرصه‌های مختلف اقتصادی، علمی و هسته‌ای و عدم انتفاع ایران از مواهب فرضی این توافق بود. خروج آمریکا از برجام همراه شد با تداوم اعمال رژیم تحریم‌ها که البته هیچگاه به شکل عملی و حتی نظری! برداشته نشده بودند به همراه توسعه‌ی شدید اعمال این سیاست علیه ایران. چراکه آمریکا در سایه‌ی مواهب واقعی توافق برای طرف غربی، با شناختی عمیق‌تر، همه‌جانبه‌تر و بی‌واسطه با اقتصاد ایران، ابعاد دقیق برنامه‌ی هسته‌ای و همچنین روش‌های ایران برای دورزدن تحریم‌های قبل رسیده و به تبع این مزیت ارزشمند اطلاعاتی، نظام جدید تحریم‌ها را پس از خروج خود از برجام به شکل موثرتر و دقیق‌تری علیه منافع و افراد ایرانی توسعه داد. البته این امر تنها گوشه‌ای از نتایج اتخاذ یک سیاست غلط و معیوب در عرصه سیاست خارجی محسوب می‌شد. تمرکز بر ارتباط با غرب و تلاش مفرط و وسواس‌گونه برای سازش با آن، در کنار آسیب‌ها و مضرات اینچنینی، پیامدهای دیگری از جنس «عدم انتفاع» داشت. موضوعی که صورت حساب ضربات و آسیب‌های سیاست «سازش با غرب» علیه منافع و تمامیت ملت ایران و نظام مقدس جمهوری اسلامی را بسیار سنگین‌تر از قبل می‌کرد. شماره‌ی فرصت‌های متعدد استراتژیک و زیرساختی در حوزه‌های مختلف اقتصادی،

صنعتی و فنی و سیاسی که صرفاً با امید بستن به غرب و آمریکا از دست رفتند، از حوصله‌ی این نوشتار خارج است. البته پرواضح به نظر می‌رسد که تا چه اندازه این غفلت‌ها اقتدار، رشد و توسعه‌ی امروز و فردای کشور را تحت الشعاع خود قرار داد.

۳) ضعف در برقراری روابط استراتژیک با کشورهای دنیا

دیگر مشخصه‌ی شرایطی که دولت مردمی در آن عهده‌دار امور شد، ضعف دستگاه سیاست خارجی دولت قبل در ایجاد یک رابطه‌ی استراتژیک و دوسویه با کشورهای دنیا بود. نگاه برجام‌زده به عرصه بین‌المللی و اتخاذ یک «دیپلماسی تبعی» منجر به ایجاد وضعیتی برای ایران عزیز شده بود که در آن، تعامل ایران با کشورهای دیگر دنیا صرفاً در چارچوب ارتباط با غرب و برجام تعریف می‌شد. نگاه فانزنی مسئولان قبلی به عرصه روابط بین‌الملل، بروز یک نوع شیفتگی و سواس را در ارتباط با غرب به دنبال داشت که در این نگاه همه چیز در حل و فصل اختلافات با غرب تعریف می‌شد. که البته آن هم راه حلی جز جلب رضایت آمریکا نداشت. تنها راه کسب این رضایت نیز آن بود تا دیپلماسی ایران در مسیری جهت‌دهی شود که در سه حوزه‌ی هسته‌ای، موشکی و منطقه‌ای از مواضع و منافع ایران در برابر خواست آمریکا و غرب عقب‌نشینی کند. این «تک محوری دیدن» دنیا موجب غفلت از پیگیری و شکل‌دهی به یک دیپلماسی موثر چندجانبه یا دوجانبه با سایر کشورهای جهان بود. چراکه در این نگاه نیازی به حضور کشورهای دیگر در این کره‌ی خاکی و در منظومه‌ی سیاست خارجی ایران حس نمی‌شد. اساساً تمامی مشکلات در اثر تعامل با غرب حل می‌شد و تمامی مسائل در آغوش آمریکا فیصله

پیدا می‌کرد! در نتیجه‌ی این نگاه حتی دیپلماسی ایران با کشورهای همسایه نیز برجام‌زده تعریف گشت. در کنار این عامل، عدم توفیق دستگاه سیاست خارجی در بهره‌گیری از ظرفیت‌های نیروهای داخلی در مدیریت چالش‌های خارجی و بین‌المللی نیز بسیار مشهود جلوه می‌نمود. درگیری دولت با نیروهای موثر داخلی و وارد شدن به دوگانه‌هایی چون «میدان و دیپلماسی»، توان دستگاه سیاست خارجی در پیگیری اهداف و منافع ملت ایران را مضمحل کرد. از طرفی دیگر، در درون دولت نیز به گواه وزیر وقت خارجه، میان نهادهای مختلف زیرمجموعه‌ی دولت، ناهماهنگی، تعارض و بعضاً اختلاف وجود داشت. مجموعه‌ی تمامی این عوامل در کنار هم، تعامل ایران با کشورهای همسایه، دوست و هم‌پیمان در نقاط مختلف دنیا، در کنار قدرت‌های جهانی نوظهوری نظیر چین و روسیه را نیز تحت‌الشعاع این ناکارآمدی و سوءمدیریت قرار داد. به عبارت دیگر جهت‌گیری‌های اشتباه در تعیین نوع دیپلماسی در کنار عواملی چون: ناتوانی مدیریت وقت در ایجاد همگرایی میان نیروهای داخلی، عدم بهره‌برداری مناسب از ظرفیت‌های داخلی و بسیج نامناسب امکانات کشور در راستای تأمین حداکثری منافع ملت ایران، شرایط بغرنجی را برای دستگاه سیاست خارجی جمهوری اسلامی در روزهای پایانی دولت دوازدهم به وجود آورد.

۴) بحران اوکراین

وقوع بحران اوکراین در ماه‌های ابتدایی آغاز به کار دولت سیزدهم، تمامی کشورهای دنیا را دستخوش چالش‌ها و فرصت‌های مهمی کرد. جایگاه مهم کشور روسیه و اوکراین در حوزه‌هایی نظیر انرژی

و غلات، اقتصاد کشورهای جهان را در تلاطمات سهمگینی قرار داد. اقتصاد جهانی که در روزهای پس از واکسیناسیون گسترده، اولین نفس‌های تازه‌ی خود را تجربه می‌کرد با وقوع تهاجم روسیه به اوکراین در شوک شدیدی فرورفت. افزایش قیمت جهانی انرژی و غلات چالش‌های متعددی را در عرصه‌های داخلی و خارجی برای کشورهای مختلف بوجود آورد. این امر ایران را نیز تحت تاثیر خود قرار داد. برهم خوردن تعادل عرضه و تقاضا، قیمت جهانی اجناس و اختلال در روند تأمین در بازارهای جهانی و به تبع آن ایران چالش دیگر بود که در برابر برنامه‌ها و هدف‌گذاری‌های دولت مردمی برای رشد و توسعه ایران پدید آمد.

دولت مردمی در چنین شرایطی زمام امور را به دست گرفت. دولت سیزدهم اما برخلاف سلف خود ابتدای سیاست خارجی خود را بر یک سیاست خارجی متوازن، دیپلماسی نوین پویا و تعامل هوشمند با جهان قرار داد. براین اساس دستاوردهای دولت سیزدهم در امر سیاست خارجی را مرور خواهیم کرد:

۱) دیپلماسی واکسن

همانطور که اشاره شد، وضعیت بغرنج پاندمی کرونا در ایران تنها یکی از موروثات منحوس دوران قبل برای دولت مردمی بود. این در شرایطی بود که برخی افراد با سوءاستفاده از ضعف‌ها و نقص‌های موجود در تأمین مایحتاج مردم در مبارزه با بیماری کرونا، عدم واردات واکسن و اقلام دارویی را نیز به رفع تحریم‌ها گره زده و راه حل خروج از آن وضع را رسیدن به یک توافق جامع با دول غربی معرفی می‌کردند. کم‌کاری واضح و سوءمدیریت بارز مدیران وقت جان میلیون‌ها ایرانی را درخطر مرگ قرار داد. با روی کار آمدن دولت سیزدهم، دیپلماسی

فعال دولت دولت نقش مهمی در حل و فصل بحران کرونا در ایران داشت. موضوعی که علاوه بر امر مهم حفظ جان هموطنان و ایرانیان در کنار اتباع کشورهای مثل افغانستان، منجر به رونق اقتصاد و تجارت در داخل و امن شدن خاک ایران در راستای پیگیری دیگر سیاست‌های مهم دولت در محور اقتصادی نظیر کريدور یا سرمایه‌گذاری خارجی شد. دستاورد مهم دولت در این بخش، واردات موفق صدها میلیون دز از انواع واکسن کرونا به داخل کشور و رفع بحران بیماری کرونا در ایران و رساندن تعداد کشته‌های ناشی از بیماری کرونا برای روزهای متمادی به صفر است.

۲) دیپلماسی همسایگان

غفلت از حوزه‌ی نفوذ همسایگان که در برخی موارد حتی عمق استراتژیک جمهوری اسلامی نیز محسوب می‌شدند آن قدری شدید بود که در دستورکار قرار گرفتن مجدد آن به تعبیر برخی «فعال‌سازی بخش‌های خاموش دیپلماسی» بود. ایران کشوری پهناور است که در یکی از گلوگاه‌ها و نقاط مهم ژئوپلیتیک دنیا قرار دارد. ویژگی‌های جغرافیای و سرزمینی آن به تنهایی عاملی است که ایران را بدل به یکی از بازیگران اصلی در کريدورهای تجاری شمال-جنوب و شرق به غرب می‌کند. فعال شدن این ظرفیت و مواهب ناشی از آن ارتباط مستقیمی با میزان حسن روابط ایران و کشورهای همسایه‌ی آن دارد. دکتر رئیسی در اولین نشست خبری خود با آگاهی از این ظرفیت گسترده بر این معنا تأکید نمود: «سیاست خارجی دولت ما از برج‌ام شروع نمی‌شود و به برج‌ام نیز محدود نخواهد شد، بلکه ما تعاملی گسترده و متوازن را در سیاست خارجی دنبال خواهیم کرد ... اعلام

جمهوری اسلامی ایران
رأیست جمهوری

مرکز پژوهش‌های اقتصادی

می‌کنم که برای ما در روابط با تمام کشورهای دنیا و تعامل با آن‌ها، اولویت در ارتباط با همسایگان خواهد بود.»

در دولت مردمی با اتخاذ یک دیپلماسی متوازن در حوزه‌ی سیاست خارجی ظرفیت‌های فراوانی در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی و صنعتی ایجاد و از آن بهره‌برداری شد. ترمیم روابط ایران و تاجیکستان که در سایه‌ی بی‌تدبیری‌های گسترده‌ی مسئولان وقت، قریب به یک دهه در تیرگی کامل به سر می‌برد، از نتایج درخشان اتخاذ این سیاست اصولی و درست بود. علاوه بر دستاوردهای سیاسی این اقدام که پای ایران را مجدد به منطقه‌ی مغفول قفقاز باز کرد، افتتاح کارخانه پهبادسازی در تاجیکستان توسط ایران و برداشته شدن مخالفت تاجیکستان با عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای نیز از جمله نتایج اقتصادی مهم کاربست دیپلماسی همسایگان آن هم تنها در قبال یک کشور است.

بطور کلی در بیش از یک سال اخیر از آغاز به کار دولت مردمی، سفرها و تعاملات فراوانی با کشورهای همسایه‌ی توسط متولیان امر صورت پذیرفته که دستاوردهای آن در عرصه‌های اقتصادی نظیر قرار داد سوآپ گازی بین ایران، ترکمنستان و آذربایجان به شکل مشهودی قفل ظرفیت‌های مغفول مانده‌ی موجود را شکست و مسیر جدیدی را برای رشد و توسعه‌ی ایران ایجاد کرد. دستاور دیگر اقتصادی دیپلماسی همسایگان، افزایش تعاملات تجاری با کشورهای هم‌پیمان ایران نظیر عراق از ۱۲ میلیارد دلار به ۱۶ میلیارد دلار تنها در ده ماه نخست شروع به کار دولت محسوب می‌شود. در کنار این موارد می‌توان به اقداماتی نظیر: حضور فعال ایران در اجلاس سران اقتصادی اکو و ایجاد زمینه توسعه روابط اقتصادی با کشورهای عضو و انجام توافق‌های

ترانزیتی با کشورهای پاکستان، آذربایجان، قرقیزستان، ترکمنستان و آذربایجان نیز اشاره کرد که تمامی این دستاوردها نتیجه‌ی پیشبرد یک دیپلماسی فعال در حوزه‌ی همسایگان است.

بر همین اساس در سایه‌ی اتخاذ این رویکرد در دولت سیزدهم، شاهد رشد تجارت و افزایش سهم صادرات غیرنفتی به کشورهای همسایه حداقل به دو برابر می‌باشیم. حجم تجارت با این کشورها از ۲۰ میلیارد دلار به ۵۰ میلیارد دلار رسیده است. بر اساس آمارها، صادرات کالای ایرانی به ۱۵ کشور همسایه از ابتدای شهریور تا پایان بهمن ۱۴۰۰ بیش از ۴۴ میلیون و ۵۲۹ هزار و ۱۸۵ تن به ارزش ۱۵ میلیارد و ۶۷ میلیون و ۲۴۴ هزار و ۶۲۵ دلار شد که با رشد ۴۴ درصدی در وزن و ۴۸ درصدی در ارزش همراه بوده است. در سال ۱۴۰۰ ایران ۴۸٫۵ میلیارد دلار صادرات غیرنفتی داشت که حدود ۲۵ میلیارد دلار آن به مقصد کشورهای همسایه بود و بیش از ۱۶ میلیارد دلار آن هم در زمان دولت سیزدهم رقم خورد. آمارهای صادرات به هر یک از کشورهای همسایه هم همگی از رشد حکایت دارد. صادرات ایران به عراق از رشد ۱۰۰ درصدی برخوردار بوده است. یا در مثالی دیگر، تبادل کالا با کشورهای همسایه در بهار ۱۴۰۱ در مقایسه با بهار ۱۴۰۰ با رشد ۱۸ درصدی مواجه بوده است. این موارد به تدریج و بیش از پیش اثرات خود را در اقتصاد ملی نشان خواهد داد. علاوه بر این آورده‌های اقتصادی، همبستگی با همسایگان، نتایج مثبت و غیرقابل انکار دیگری را هم در زمینه‌های سیاسی و امنیتی رقم می‌زند. در این بین نکته مهم دیگر آن است که دولت سیزدهم هوشمندانه، علاوه بر ادامه‌ی تعامل با کشورهای غربی در دستیابی به یک متن توافق مشترک که متضمن تأمین منافع قطعی و نه واهی و خیالی برای

ایران باشد، سبب سیاست خارجی خود را با گسترش حوزه‌ی عمل به سمت همسایگان و منطقه‌ی آسیای میانه و قفقاز، متنوع ساخت.

۳) دیپلماسی اقتصادی فعال

دیگر دستاورد دولت سیزدهم در عرصه سیاست خارجی فعال‌سازی دیپلماسی اقتصادی است. در آغاز دولت وزیر خارجه جناب آقای دکتر امیرعبداللهیان به نمایندگان مجلس وعده داد که حداقل ۴۰ درصد از سهم فعالیت دستگاه سیاست خارجی به دیپلماسی اقتصادی تعلق پیدا کند. این تمرکز اجرایی منجر به آن شد که حجم تبادل تجاری ایران در بعضی حوزه‌ها در کمترین حالت ۳۶ درصد و در بیشتر حالت ۵۷۰ درصد رشد و رونق را تجربه کند. مورد دیگر که در بخش دیپلماسی اقتصادی می‌توان آن اشاره کرد، فعال‌سازی «دیپلماسی کریدور» در همین راستا است. ایران به علت موقعیت ممتاز جغرافیایی در کنار عوال دیگری نظیر دولت و حکومت مستقر دارای اقتداد و وجود امنیت پایدار، می‌تواند میزبان امن و مطمئنی برای توسعه‌ی کریدورهای تجاری از داخل خاک خود به سمت مقاصد و بازارهای مهم اقتصادی و تجاری دنیا باشد. در این راستا ترانزیت و راه‌های «مواصلاتی» در منطقه از اولویت‌های ایران در دولت سیزدهم قرار گرفت. اتخاذ این سیاست توسط دولت مردمی همراه بود با حضور فعال و اثرگذار ایران در ابتکارهای منطقه‌ای و چندجانبه برای ارتقای مواصلات منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای نظیر «کنفرانس دیپلماسی حمل‌ونقل کشورهای در حال توسعه‌ی محصور در خشکی». اهمیت دیپلماسی کریدور آنجاست که کریدور فقط ابزاری برای حمل‌ونقل نیست، بلکه وسیله‌ای برای گسترش تجارت

و تقویت اقتصاد ملی و منطقه‌ای و جهانی محسوب می‌شود. اساساً ارتقای مواصلات از طریق کریدورها به گسترش تجارت، درآمدزایی دولت و رشد اقتصادی پایدار برای ایران می‌انجامد. به بیان دیگر، کریدورها ابزاری هستند برای توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه از جمله ایران. توجه به این امر آنجایی اهمیت بیشتری می‌یابد که ذیل نظم جدید شکل گرفته در فضای بین‌الملل، کاربست دیپلماسی کریدور می‌تواند توسعه‌ی مقولاتی نظیر جذب سرمایه‌گذاری خارجی، زیرساخت‌های مواصلاتی و اقتصادی نظیر راه‌آهن و بنادر و ... را بدنبال داشته باشد که خود نقش مهمی را در شکل دهی به آینده‌ی شکوهمند ایران عزیز ایفا می‌کند. به علاوه آن که توسعه‌ی روابط و پیوندهای ایران با کشورهای دیگر جهان، قابلیت تحریم‌پذیری ایران را نیز کاهش می‌دهد.

۴) دیپلماسی انرژی

ایران از جمله‌ی غنی‌ترین کشورهای جهان از جهت ذخایر انرژی و نفت و گاز است. با این حال تحریم‌های شدید وضع شده از سال ۲۰۱۸ علیه ایران در محورهایی نظیر فروش نفت، بازگشت درآمدهای حاصله و همچنین ممنوعیت‌های وضع شده بر صادرات صنایع و تکنولوژی مرتبط با صنعت نفت به ایران، شرایط سختی را برای دولت سیزدهم و وزارت نفت آن در آغاز کار رزم زد. با وجود همه‌ی این مشکلات به ارث برده از متولیان قبل، صادرات نفت ایران رکورد چندساله‌ی خود را شکست، قریب به ۸۰ میلیارد دلار تفاهم‌نامه در صنعت نفت منعقد شد، سوآپ گازی متوقف شده بین ترکمنستان و آذربایجان برقرار گشت، صادرات گاز حدود ۲۵ درصد افزایش را تجربه

کرد، و... موارد دیگر که همگی نشان از فعال شدن دیپلماسی انرژی در دولت سیزدهم به شکلی نوین و مدرن دارد. وزارت نفت دولت سیزدهم در طول یک سال گذشته، اقدامات کلیدی را در پی اتخاذ دیپلماسی انرژی فعالانه و مبتکرانه به نتیجه رساند که منجر به بی‌اثر ساختن تحریم‌های آمریکا شد. آنقدری این سیاست‌ها مؤثر واقع شدند که افرادی چون جان بولتون مشاور امنیت ملی سابق آمریکا در گزارش‌هایی به صراحت از مضمحل شدن ساختار و تاثیر نظام تحریم‌های آمریکا علیه ایران سخن گفته و از دولت وقت آمریکا خواستند سیاست خود را در قبال ایران تغییر دهد. این اقدامات عبارتند از:

• توسعه‌ی بازارهای محصولات نفتی ایران؛ نظیر:

- توسعه‌ی بازار انرژی در آمریکای لاتین
- افزایش ۴۳ درصدی صادرات گاز به عراق
- امضای تفاهم‌نامه با عمان برای صادرات گاز به این کشور
- صادرات خدمات فنی مهندسی به عمان و کشورهای آمریکای لاتین

• توسعه‌ی ایجاد زیرساخت‌های صنعت نفت در داخل و تأسیس پتروپالایشگاه‌ها؛ نظیر:

- تکمیل فازهای پارس جنوبی
- توسعه‌ی روابط دوجانبه و چندجانبه در حوزه‌ی انرژی با کشورهای منطقه و دنیا؛ نظیر:

- قرارداد سوآپ گازی بین ترکمنستان، ایران و آذربایجان
- سهامداری ایران در پالایشگاه‌های فراسرزمینی در آمریکای لاتین و در کشورهای نظیر ونزوئلا و نیکاراگوئه که خرید نفت ایران را با

جمهوری اسلامی ایران
رایست جمهوری

مرکز پژوهش‌های انرژی

سیاست خرید تقاضا تضمین می‌کند.
- همکاری ایران و آذربایجان برای توسعه میدان‌های گازی و نفتی دریای خزر و در بحث ذخیره‌سازی گاز.
• جذب سرمایه‌گذاری خارجی به منظور بهینه‌سازی صنعت نفت و توسعه‌ی توان صادراتی؛ نظیر:

- بسته‌شدن تفاهم‌نامه‌ی ۴۰ میلیارد دلاری با شرکت گازپروم روسیه به منظور توسعه میدان‌ها گازی، نفتی، تکمیل طرح‌های LNG، سوآپ محصولات نفتی، احداث خط لوله‌ی صادرات گاز به عمان و پاکستان.

۵) عضویت در سازمان همکاری شانگهای

عضویت در این نهاد بین‌المللی و فرامنطقه‌ای پس از دو دهه انتظار، از مهم‌ترین دستاوردهای دولت سیزدهم در راستای تأمین حداکثر منافع ملت بزرگ ایران است. عضویت در این نهاد به عنوان یک عضو دائم، مزیت و فرصتی استثنائی در اختیار ایران برای کسب منافع استراتژیک سیاسی، اقتصادی، امنیتی، تجاری، پولی بانکی، انرژی و فرهنگی قرار داده است. این دستاوردها به نوعی سرآغاز نگاه سیاست خارجی ایران به شرق و قدرت‌های نوظهور می‌باشد. کشورهای عضو این سازمان در مجموع بزرگترین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان انرژی در دنیا بوده و با در اختیار داشتن حدود ۲۵ درصد خشکی‌های زمین و قریب به ۵۰ درصد جمعیت جهان، نقش مهمی در موازنه‌ی فعلی و آتی جهان بین‌الملل دارند. توجه به این عوامل، اهمیت بالای دستاورد عضویت و پیوند با مجموعه‌ی کشورهای عضو این سازمان را برجسته‌تر جلوه می‌نماید.

۶) فعالسازی دیپلماسی آب و دیپلماسی پولی بانکی

فعال شدن محورهای دیگر مغفول مانده در عرصه سیاست خارجی و تلاش برای تأمین منافع حقه‌ی ملت ایران از جمله دیگر دستاوردهای دولت مردمی محسوب می‌شود. تقویت دیپلماسی آب و انرژی جزو اولویتهای سیاست خارجی دولت سیزدهم بوده و از ابتدای روی کار آمدن دولت مردمی با تأکیدهای رئیس‌جمهور این موضوع با جدیت دنبال شده است. به شکلی که این نوع دیپلماسی در تمام جلسات دوجانبه با کشورهای مختلف بویژه همسایگان در دستورکار جلسات قرار گرفته است.

دیپلماسی پولی بانکی نیز از جمله محورهای مهم سیاست خارجی این دولت بوده است. پیگیری و موفقیت این سیاست از آنجایی دارای اهمیت است که می‌تواند ابرهای تیره‌ی تحریم را کنار زده و با ایجاد سازوکارهای درست، بستر مناسبی را در جهت تأمین یک جریان مالی مطمئن و کارآمد برای استفاده‌ی صادرکننده‌ها، واردکننده‌ها و همچنین بازگشت عواید حاصل از صادرات نفت و انرژی ایجاد کند. با کاربست موفق این دیپلماسی در عرصه سیاست خارجی می‌توان انتظار داشت که از این طریق کشور به شکل کامل از سایه‌ی تحریم‌های ظالمانه خارج شود. در همین خصوص پیشبرد این نوع کاربردی از دیپلماسی را توسط دولت مردمی و در قبال کشورهای روسیه، چین، قطر و امارات شاهد هستیم.

۷) حضور عزتمندان در مجمع عمومی سازمان ملل

رئیس‌جمهور دولت مردمی، آیت‌الله رئیسی در جریان حضور و سخنرانی خود در سازمان ملل متحد دفاعی مقتدرانه و عزتمندانه از

جمهوری اسلامی ایران
رأیست جمهوری

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

منافع ملت شریف ایران داشت. علیرغم تمامی حمله‌ها، حملات و تهدیدهای متعدد علیه حضور ایشان در سازمان ملل، آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی در سخنرانی خود در مجمع عمومی پس از اشاره به نقش آمریکا در ایجاد داعش و توسعه‌ی تروریسم در منطقه که منجر به وارد شدن آلام و لطمات فزوانی به ملت‌های خاورمیانه شد، عکس سردار دل‌ها حاج قاسم سلیمانی در برابر انظار میلیون‌ها بیننده و نمایندگان تمامی دولت‌ها و رسانه‌های دنیا بالابرده با دفاع از عملکردها و اشاره به تاثیر مهم تلاش‌های حاج قاسم در از بین بردن تروریسم سلفی، مجازات جانیان مرتبط با ترور و شهادت سردار سلیمانی را خواستار شد. این اتفاق در زمره‌ی ماندگارترین و برجسته‌ترین حضورهای رؤسای جمهوری ایران و البته دیگر کشورهای دنیا در مجمع عمومی سازمان ملل بود.

رهبر معظم انقلاب علیه السلام:

به نظر من مهم‌ترین توفیق این دولت، زنده کردن امید و اعتماد در مردم است؛ این بزرگ‌ترین توفیق شما است. مجموع عملکرد دولت - چه شخص رئیس‌جمهور محترم، چه مسئولین در بخشهای مختلف - به مردم این احساس را داد که دولت وسط میدان است، مشغول کار است، دارد تلاش میکند و برای آنها خدمت میکند، میخواهد خدمت‌رسانی بکند؛ این [کار]، امید مردم را و اعتماد مردم را تا حدود زیادی احیا کرد. در مواردی، این تلاشها نتایج محسوسی هم داشت که مردم به چشم دیدند، مثل بخش سلامت، بخشهای دیپلماسی، بعضی بخشهای فرهنگی و غیره که نتایج روشن و مشخصی هم داشته؛ بعضی از آنها هم نتایجی داشته است لکن برای مردم باید این نتایج نشان داده بشود؛ نتایجی وجود داشته، منتها باید به مردم گفته بشود که این نتیجه حاصل شد، این اتفاق افتاد. در بعضی از کارها هم هنوز تلاشها به نتیجه نرسیده، لکن احساس میشود که کار دارد انجام میگردد. این به نظر من بزرگ‌ترین توفیق شما است.

بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت

۱۴۰۱/۶/۸

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

آدرس: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۴، پلاک ۲۴

شماره تماس قم: ۰۲۵-۳۷۸۳۳۷۶۷

۰۲۵-۳۷۸۴۸۶۳۱-۳۲

شماره تماس تهران: ۰۲۱-۶۴۴۵۸۴۳۳-۳۴

وبگاه: taamol.iripo.ir

رایانامه: taamol@iripo.ir